

Илж. Ђорђе ДРЕЦУН:

Порибљавање салмонидних вода у НР Црној Гори

Поред мора и Скадарског Језера као већих водених маса, у Црној Гори, нарочито у њеном сјевероисточном дијелу постоји мноштво водених токова. Ту је велики број ријека, рјечица, потока и поточића које сабира ријека Тара, Пива, Ђехотина, Лим, Ибар и друге мање ријеке те их одводи у Дунав. У југозападном дијелу водена мрежа је мање разграната и ову скупину сачињавају воде које припадају јадранском сливу. Њихов најважнији претставник је ријека Морача са својим притокама, од којих нарочито морамо споменути ријеке Зету, Ситницу и Цијевну.

Поред текућица, Црна Гора обилује и глечерским језерима. Преко тридесет језера украшавају планинске масиве Дурмитора, Сињајевине, Проклетија, Комова и других планина.

Мање-више све ове воде насељавају рибе те су у рибарско-биолошком погледу веома интересантне, а са привредног гледишта веома значајне. И поред разноликости рибљих врста доминантну улогу имају претставници фамилије салмонида и тималида, те са рибарског гледишта све наше текућице припадају зони пастрмке и зони липљана, док незнатан дио отпада на зону шарана. Тачне податке дужине токова риболовних вода ове Републике још немамо, јер је њихова ивентаризација у току. Према грубој процјени, мрежа пастрмских вода Црне Горе износи 1.300 км., што претставља заиста једну значајну привредну базу.

Док су ове воде раније биле познате богатством рибљег фонда у племенитој риби (пастрмки и липљану), данас је ово стање у потпуности измијењено. Ово је уследило прекомјерним риболовом, пустошењем и елементарним непогодама које су биле изразите посљедњих година, те су умногоме допринијеле да је у појединим водама уништена рибља популација.

Посматрајући ове воде са рибарско-туристичког гледишта и цијенећи њихову реалну вриједност, можемо рећи да пастрмске воде имају вишеструки значај и да смо овом природном богатству пружили недовољно бриге и пажње. Предузете мјере за рационалну експлоатацију, заштиту и унапређење ових вода уследило је прилично касно тако да је данас рибљи фонд код многих ових вода спао испод просјека, а понегдје је и потпуно уништен. Зато нас данас са правом забрињава да ове воде не дају онолико колика је њихова потенцијална могућност те нам природно богатство ових резервата остаје из године у годину недовољно искоришћено.

У сврху унапређења ових вода предузето је мало ефикасних мјера. Заштитне мјере су прилично запостављене и њихова примјена је недовољна. Можемо са правом подвући да су остале мјере које се предузимају на унапређењу салмонидних вода без успјешне без ефикасних заштитних мјера. С друге стране, свима нам је познато да се на овом сектору веома мало инвестира и да се ова привредна грана налази у запостављеном положају у односу на остале привредне гране.

Да би се бар донекле регулисало, уравнотежило и повећало садашње стање рибљег фонда у нашим салмонидним водама, нај-ефикаснија мјера која долази уз заштитне јесте порибљавање. Под овим појмом подразумијева се уношење у одређену риболовну воду млађи оних врста риба које у њој већ постоје али у недовољној количини или пак које имају услове за опстанак.

Природни начин мријеста није у могућности више да одржава правилну равнотежу рибље популације у данашњим условима. Нагли развој спортског рибарства, све већа експлоатација и недовољено уништавање су фактори који онемогућавају ову равнотежу. Подизање брана и разних других устава такође у многоме утичу на природни мријест салмонида које су у вријеме полног сазријевања принуђене на миграцију.

Због тога морамо нагласити да без потребних заштитних мјера подизање мрестилишта и порибљавања не можемо у скоро вријеме очекивати нити пак помислити на повећање рибље популације у нашим водама.

За протеклих пет година у нашој Републици подигнуто је укупно три мрестилишта са капацитетом од непуног милиона комада икре. Овај капацитет ни у ком случају не може да задовољи потребе наших салмонидних вода и њихова локација је оријентисана за потребе појединих сливова, односно водених акумулација.

А. Мрестилишта

Ред. бр.	НАЗИВ	За који слив акумулацију	За коју врсту рибе	Капацитет комада икре у једном турнусу	Година лупштања у погон
1	„Видрован“	Горња и Доња Зета	а) поточна пастрмка б) калифорниска пастрмка	450.000	1951
2	„Црно Језеро“	Дурмиторска језера	а) поточна пастрмка	250.000	1951
3	„Морача“	Морача	а) поточна пастрмка б) рјечна пастрмка ц) главатица	250.000	1952

Као што се види из табеле А. подизање мрестилишта уследило је за потребе слива ријеке Мораче, Горње Зете и Дурмиторских Језера, док већи дио наших салмонидних вода није обухваћен ни једним мрестилиштем. Подизањем мрестилишта „Видрован“ и „Црно Језеро“ уследило је на предатним локацијама, док је једино мрестилиште „Морача“ новијег датума.

Сва три мрестилишта стављена су у погон за релативно кратко вријеме. У току свога рада постигнути резултати су задовољавајући. То нам најбоље илуструје табела Б. гдје је производња приказана по год.

Плавско Језеро

Б. Производња икре по годинама

Редни број	Назив мрестилишта	1951		1952		1953		1954		1955		Укупно
		Домаћа икре	Наб. икра	Домаћа икре	Наб. икра	Домаћа икре	Наб. икра	Домаћа икре	Наб. икра	Домаћа икре	Наб. икра	
1.	„Видрован“	—	150.000	325.000	75.000	108.000	50.000	160.000	50.000	210.000	100.000	1.228.000
2.	„Црно Језеро“	—	—	50.000	—	120.000	—	—	—	350.000	—	520.000
3.	„Морача“	—	—	—	350.000	—	200.000	—	150.000	—	50.000	750.000
	Укупно	—	150.000	375.000	425.000	—	250.000	160.000	200.000	560.000	150.000	2.498.000

Укупна производња икре у току петогодишње производње износи непуна 2.500.000 комада, што за дотичне сливове преста-вља капиталну вриједност. Од ове количине 1.223.000 комада оплођене икре добијено је од домаћег матичног материјала, док је остали дио икре набављен са других рибогојилишта из земље. Набавка икре са стране успједила је из више разлога. Основни узрок који нас је приморао да увозимо икру успједио је због слабог стања наших резервата са матичном рибом те из овог про-стог разлога нијесмо били у стању да обезбиједимо довољну коли-чину матичног материјала за потребе наших мрестилишта. С дру-ге стране, утицао је и недостатак стручног кадра у раду и руко-вођењу овим погонима. Међутим, у наредним годинама увоз опло-ђене икре са стране био је све мањи тако да је у току 1955 изно-сио свега 150.000 комада и то углавном калифорниске пастрмке за потребе мрестилишта „Видрован“ Потреба за овом икром повећана је изградњом акумулационих језера у сливу Горња Зета која је предвиђена за њихово порибљавање.

Анализирајући појединачно успјехе сваког мрестилишта, видјемо колика је корист њиховог постојања.

Мрестилиште „Видрован“ код Никшића стављено је у погон у току сезоне 1950/51 године, са капацитетом од 300.000 комада икре у једном турнусу. Мрестилиште је подигнуто за потребе слива ријеке Горња Зета, чији је рибљи фонд био изразито уни-штен нерационалним ловом. Од дана пуштања у погон до данас мрестилиште је произвело преко милион комада младунаца по-точне и калифорниске пастрмке. У току свога постојања указала се потреба да се капацитет мрестилишта повећа тако да данас исти износи 450.000 комада у једном турнусу. Како је ријека Горња Зета позната по својој биопродуkcији, то је прираст наса-ђене млађи био врло добар. Као што се види из огледа Станице за рибарство НРЦГ годишњи прираст калифорниске млађи изно-сио је 450 гр. Млађ се, како поточна тако и калифорниска, врло добро одржава у овој заиста за нашу земљу „идеалној пастрмској води“. Недостатак овог мрестилишта је што још увијек не посје-дује базене за прехранивање младунаца и што је постављено до-ста далеко од матичног резервата, што отежава правилну мани-пулацију.

Мрестилиште „Црно Језеро“ на Дурмитору подигнуто је у непосредној близини највећег дурмиторског језера. Капацитет овог мрестилишта износи 250.000 комада икре а подигнуто је за потребе насађивања низа глацијалних језера, којих на Дурмито-ру има око 20. У првом реду за порибљавање Црног Језера које је уједно и највеће језеро на овом пространом планинском масиву. Мрестилиште је стављено у погон 1951/52 године. Усљед недо-вољног матичног материјала капацитет мрестилишта био је не-потпуно искоришћен. И поред минималног капацитета у првим годинама рада овог погона, постигнути резултати на производњи пастрмског млађа су задовољавајући. Данас се Црно Језеро поново

користи за риболов послје дужег ловостаја који је уследио због слабог рибљег фонда. Производња икре у току ове године се знатно повећала тако да је већа него је капацитет мрестилишта. Мрестилиште посједује примитивне базене за прехрањивање млађи. Све већом продукцијом младунаца омогућиће се да се и остале воде Среза дурмиторског чим прије порибе.

Мрестилиште „Морача“ подигнуто је у непосредној близини Титограда за потребе насађивања слива ријеке Мораче, оријентисано је углавном на производњу ваљане икре и прехрањивање млађи. Ово је једино наше мрестилиште које има уређене базене за исхрану младунаца. Капацитет му је 250.000 комада икре у једном турнусу. Међутим, како су овдје повољнији климатски услови, то се његов капацитет може користити и у два турнуса. Из овог мрестилишта насађено је преко пола милиона пастрмског млађа у сливу ријеке Мораче и Црнојевића Ријеке.

У раду сва три мрестилишта осјећа се велики недостатак за стручним кадром, јер постојећи је још увијек нестручан и недовољно упућен у рад ових погона тако да све постојеће могућности нијесу довољно искоришћене. Напомињемо да мрестилишта раде под стручним надзором Станице за рибарство НРЦГ која у једно руководи и производњом и порибљавањем.

Према карактеристикама сваке поједине воде (бонитет и др.) у којима је вршено порибљавање, види се да се њихово стање у мноме измијенило у погледу продукције риба према стању прије порибљавања. Ово нарочито важи за Црно Језеро, Горњи и Доњи ток ријеке Зете.

Како на подручју слива ријека: Таре, Пиве, Ђехотине и Лима не постоји још увијек ни једно мрестилиште указује се хитна потреба за њиховом изградњом. Ово нарочито онамо гдје су елементарне непогоде имале свога дејства, као што је случај са сливом горњег тока ријеке Лима и ријеке Таре. Даље, како су ове ријеке насељене са појединим врстама пастрмки или липљана, којих нема у другим водама а које се одликују брзим прирастом, добрим коришћењем природне хране и капиталним узрастом који често иде и преко 20 кг. (на пр. уловљени су примјерци главатице од 25, младице од 28, поточне пастрмке 14,5, липљана 2,4 кг. послје рата), то се и са ове стране указује потреба да се предузму мјере у циљу њиховог фонда и правилне експлоатације.

Изградњом мрестилишта оомгућило би се да се ове ријеке са својим притокама претворе у веома важне привредно-туристичке риболовне објекте. Улагање инвестиција на овом сектору исплатило би се вишеструко. У првом реду, експлоатација салмонидних вода претстављала би важну грану привреде која би се

користила путем спортског рибарства и рибарског туризма, јер и једно и друго има веома повољне услове у нашој Републици. Већ данас Црна Гора броји преко 1.000 спортских риболоваца а и туризам је узео шири замах.

Ванредно добри природни услови, којима се одликују наше планинске воде омогућавају да се размножавање пастрмке развија у већој количини а њихова рационална експлоатација се намеће као важан задатак рибарства.

Са наших пастрмских вода